

Ruszin farsangok Komlósán

Hajdanában a „farsang farkán” tartották Komlósán a helybeliek legvidámabb összejövetelét, s ma is a farsang végén tartjuk a farsangi délutánt.

Kontrás Mihályné, Rozi néni elbeszélése alapján régen az őszi munkák befejeztével – Mindenszentek után, amikor már rövidebbek a nappalok és hosszúak az esték, éjszakák – működött Komlósán a fonó. Ez volt a falu fiataljai, lakosai számára a hosszú téli esték szórakozási helyszíne. A községben több családnál rendeztek, tartottak fonót. Egy télen négy-öt fonó is működött a faluban. Egy-egy háznál az azonos korú barátok, az egy környéken lakó lányok jöttek össze esténként. Tizenkét éves kortól, férjhezmenés előtt álló lányokig jártak a fonóba. Minden hétköznap este ugyanannál a családnál jöttek össze. A lányok saját guzsallyal, a rákötött kenderrel és orsóval készítették a saját maguknak szánt fonalakat. Úgyesen járt a kezük munka közben. A fiúk, mint vendégek lehettek ott velük. Az ő feladatuk volt a lányok szórakoztatása. A fonó így a párkapcsolatok, udvarlások helyszíne is volt. A fiúk többnyire incselkedtek a lányokkal. Ha az orsó leesett a lány kezéből akkor a fiú például csak úgy adta vissza, ha csókot kapott érte. Bizony előfordult, hogy a lánynak nem tetszett a fiú és nem váltotta ki az orsót. Akkor a pórul járt legény elvitte az orsót magával.

A lányok persze örültek a fiúk jelenlétének, mert ezek voltak azok az alkalmak, amikor egy legény szabadon közeledhetett a neki tetsző lányhoz. Azok számítottak hát jó fonónak, ahol megfordultak a fiúk is. A lányok – bizony volt rá példa – elmentek leskelődni a másik utcában levő fonóhoz, hogy megnézzék, hogy ott milyen legények vannak.

A legények számára azért volt fontos a lányok közti forgolódás, mert az együtt töltött estéken alaposan szemügyre vehették: ügyes-e, szorgalmas-e, csapodár-e a kiszemelt kedves.

A fiúk, néha jelmezesen – egyedül, párban, vagy csoportosan – itt adták elő jeleneteiket egymás szórakoztatására. Megelevenedett ilyenkor a drótos tót, a köszörűs, a tollas, a cigányasszony... Rögtönzött, vagy előre betanult mondatokkal mulattatták vagy bosszantották a jelenlévőket. (A tollas például tele szórta tollal a fonót, vagy akár asz egész házat.) Szerelmi jóslásokat is tettek a lányok a fonóban. November 30-át, az András napot megelőző estén ólmot öntöttek, derelyét főztek, zsuppot ráztak.

Szombaton este nem volt fonó, vasárnap este azonban összejöttek, de nem volt munka. A fiúk hoztak citerát, énekeltek, táncoltak és játszottak. Például így:

– Eperfa vagyok.

– Ki rázzon meg?
– Kontrás László (A kiválasztott jól megrázza a kiválasztót.)
– Mennyi levél hullott le? (Kérdezi a többi jelenlévő)
– Három. (Mondja a kiválasztó)
Annyi pusztit adnak egymásnak, majd helycsere után – a kiválasztott lesz a kiválasztó – folytatódik a játék.

A farsang farka egyben a fonó zárása volt. Komlósán is a farsang farkának nevezték a farsang utolsó három napját: farsangszombatot, farsangvasárnapot és húshagyó hétfőt. E három napon mulattak a legvidámabban az itt élő ruszin nemzetiségű emberek. A húshagyó hétfőt megelőző szombaton este mulatságot tartottak a fonóban. A komlósakai ruszinok ételeikben is őrzik az ősi hagyományokat. A lányok gerslis töltött káposztát készítettek és grízes, kásás, túrós lángost sütöttek. (A kelt tészta két lapja közé cukros tejben előre megfőzött búzadarát (grízét) vagy rizst, vagy túrót tettek ízesítésül tölteleknek, majd a kihűlés után kockára szották vágni a lángosokat. Bort a legények hoztak a mulatsághoz.

Éjfélig, egy óráig tartott a tánc. Vasárnap reggel ment mindenki a templomba a misére.

Néhány ügyesebb lány azonban nem ment a misére, mert ők a fonót tartó ház gazdasszonyának segítettek az ebédfőzésében.

A farsangi ünnepi ebédre húsleveszt főztek, gyúrt metéltke tésztával. Volt még leveshús, s az előző nappól maradt gerslis savanyú káposztalevélibe töltött káposzta (Do kvaszny kapuszte krezsalka bule az me vemocsile zoz zem vom vodom a dotohoz me povnéle tobule povnyanke.) Ez volt a hagyományos étel évszázadokon át, s elkészítése farsangkor ma is szokásos.

Húshagyó hétfőn a fiúk felöltöztek cigánynak és járták a falut. Be-betértek a házakhoz is, de inkább az utcán énekeltek, jókívánásokat mondtak, szórakoztatták a népet. Természetbeni juttatást: tojást, szalonnát, bort kaptak érte. Szokásuk volt például az út közepén tüzet rakni, és szalonnát sütni. Ezen a hétfőn, este még egyszer – az adott évben utoljára – a nagyböjt előtt összejöttek a fonós háznál. A megvendégeléshez farsangi fánkot sütöttek, ami azért volt különleges, mert – húshagyó hétfő lévén – tej helyett vizet használtak a dagasztásához. Helyi különlegesség volt a lángosok között a savanyú káposztás lángos. (A kelt tészta két lapja közé savanyú káposztát tettek ízesítésül.) Ezzel is a nagyböjt közeledtét, a farsang végét jelezték.

Húshagyókedd a Hamvázószerdát megelőző keddi nap, Komlósán már a húsvétot előkészítő negyvennapos vizeklő és böjti időszak első napjának számított. Az itt élő ruszin emberek mindig is tiszteletben tartották, és még ma is tartják a böjtöt. Így itt a faluban a farsang utolsó napja mindig is a húshagyó hétfő volt.

Mára már sajnos elmaradtak a fonók, a közös beszélgetések, játéások. Komlósán a farsangi hagyományokból már csak az alakoskodás maradt fenn a régi időkből. Több évtizedes ha-

gyomány, hogy a falu farsangi délutánt tart a helyi Kultúrházban, melyet a ruszin nemzetiségi óvoda, és az alsó tagozatos általános iskola közösen szervez. A szó legszorosabb értelmében: a falu apraja és nagyja is hivatalos az eseményre.

Az iskolában a tanulás mellett tervezzük, szervezzük, a farsangi délutánt. A tanórákon a készségi tárgyak keretein belül is foglalkozunk a farsangi témakörrel. Az idén *Köteles Renáta* nevelő társam jóvoltából a gyerekek a következő éneket tanulták meg a farsang közeledtével.

1. A, a, a,
a farsangi napokba
a farsangi napokba
leszünk mi is vigabban,
A, a, a,
A farsangi napokba!

2. A, a, a,
a farsangi diákok,
a farsangi diákok,
piros nadrágban járnak
A, a, a,
A farsangi diákok.

3. Ból, ból, ból
három nagy keszkenőből
asszonyok, mind lányok,
elül bögyöt csinálnak,
Ból, ból, ból,
Három nagy keszkenőből.

4. Gé, gé, gé,
Öregasszony gégéje,
Öregasszony gégéje
Sört, pálinkát bevenne,
Gé, gé, gé, Ku, ku, ku,
Öregasszony gégéje.

Tanulóink szüleikkel közösen odahaza készítenek jelmezeket. Megelevenednek így aztán a színpadon a különböző mesehősök, a televíziós hírességek, Zorró, a kalózok, a gyümölcsök, virágok, mesterségek ... A jelmezbemutató mellett az óvoda és az iskola vidám műsoros előadást is tart az érdeklődő közönségnek. Megjelenítettük már a színpadon a népi hagyományok közül a lakodalmast, a vásározást, s a cigányokat is. Előadtunk dramatikus játékokat, mesejeleneteket, de ismert televíziós műsorok paródiáit is. Legnagyobb örömeinkre nálunk élő hagyomány még, hogy a felnőttek is jelmez öltönek magukra e napon, és alakoskodásukkal ők is szórakoztatják a lakosságot, a Kultúrházban megjelenteket.

Farsangi fánkkal vagy csőrögével kínáljuk meg ezen a napon a vendégeinket. Így történik ez idén február közepén is, a Húshagyókeddet megelőző szombaton.

Nagyon szeretnénk, ha gyermekeink a ruszin farsangi népi hagyomány mellett a többi ruszin szokást is megismernék, őrizzék és továbbadnák. Ezáltal is gazdagabbak lennének, gazdagabbak lennének.

Bízunk benne, hogy a jelenlegi farsangi hagyomány a ruszin nyelv tanításának szeptemberi bevezetése nyomán még inkább színesedni fog, a nemzeti vonások egyre jobban fel erősödnek majd benne.

Komáromi Ferencné

A bajai bunyevácok farsangja

Nagyon érdekes népies múltja van Baján farsangolásnak, illetve a farsang utójának, amelyek ma már csak halvány emlékek.

Baja összlakosságának humort kedvelő ifjai vállalkoznak rendszeresen a farsangi bolondok napjának bemutatására, de e szokáshoz legszívesebben a bunyevácok ragaszkodnak. Nyilvános körtáncuk (kóló) megtekintésére megindul az egész város.

Sokféle csoport verődik össze, s amerre a menet énekel, zeneszóval elhalad, van arra élénkség, zaj és vihogás. Legeredetibb a bunyevác nép kedvelte medve és a didák. Előbbi egy legény jelképezi szőrével kifelé fordított subájában, amelyre idomtalan ujjakat akasztanak és a fejére húzott, arcrészekké idomított zabos tarisznyája is meglehetősen groteszkül hat. A medve mancsában hordott szitájába vagy rostájába gyűjtögetik aztán a maskarásoknak szánt pénzdarábokat.

A didák is pénzért dolgozik. Két fiatal összeáll, az egyik jókora zsákot húz magára, s a hátára egy szakajtót helyez, az ütlegek felfogására. Kezében kötelet tart. Ez a didák, a másik a botos, aki nagyokat üt a szakajtóra.

Vannak még jellegzetesebb csoportok is, mert a nép fantáziája szinte kiszámíthatatlan. Az utcák egy szabadabb térségén hamisítatlan cigány család foglal helyet, odébb pedig a boszorkányokkal találkozunk. Ezek az asszonyok, leányok arcukra fátyolt, nyakukra gyöngyöt, ékszert tesznek, testükre bokáig érő inget vesznek, a kezükbe meg tollseprőt ragadnak, amellyel a járókelőket alaposan megsimogatják.

A legzajosabb a maskarának öltözött tűzoltóság. Rendkívül vegyes ruházatban egy hatalmas négylovas sertésszállító kocsi kapaszodik a sok tarkabarka, zászlós, cintányéros, szalmabábos testületi tag. Éktelen lármától, nótázástól és a trombiták harsogásától kísérvé, időnként meg-megállnak. Amikor a legjobb hangulat, a tűzör csendet kér, s illő szóval hívja meg a nagyérdemű közönséget a tűzoltók álarcos báljára.

A bajai III. Béla Gimnázium honlapjáról (www.bajabela.sulinet.hu)

A húshagyó keddi mulatsággal aztán be is fejeződik a vígság. Vége minden zajnak, elhallgat a tambura, duda, s jön a „csiszta szrda”, a tisztító-, vagy hamvazó szerda, amikor a bunyevácok keleti szigorúsággal megkezdik a böjtöt és a vezeklést. Külsőleg is megtisztulnak, lassanként felkészülve a húsvétra. Heteken át meszelnek, mosnak-vasalnak az asszonyok. Közben gyűjtögetik az almát, meg a narancsot s azokat külön rajzoló asszonyokkal elkészítetik. Ez az almarajzolás külön mesterséget képez, s ma már csak kevés asszony van Baján a bunyevácok között, aki ehhez ért. Korommal kevert forró viaszba mártott kis késsel (kisica) a növény- és állatvilágból vett figurákat vájnak az almahéjra vagy narancsra. Húsvét reggelére készen kell lenni ennek a *sarena jabukának* vagy a *pomeranacsának*, mert akkor jönnek az öntöző legények s ilyenkor a ház leányai cifra almával, vagy narancssal jutalmazták kedveseiket, hogy azok majd egész nyáron a kólóba kísérik őket, s a Szent Antal napi búcsúkor (jún. 13.) a húsvéti cifra almát selymkendővel, cifra papuccsal vagy más effélével viszonzózzák.